Perustuslakivaliokunnalle

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 132/2021 vp). Minua on pyydetty erityisesti arvioimaan 2. lakiehdotuksen 16 §:ää yhdenvertaisuuden ja syrjinnän kiellon kannalta. Esitän lausuntonani kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hedelmöityshoidoista annetun lain 16 §:ää siten, että naispari saisi valita, haluavatko he ryhtyä hedelmöityshoitojen tuloksena syntyneen lapsen vanhemmiksi yhdessä vai vahvistetaanko naisparin lapsen toiseksi vanhemmaksi siittiöt luovuttanut mies, joka on antanut tähän suostumuksensa. Hallituksen esityksen mukaan ehdotuksen hyväksyminen tarkoittaisi sitä, että hedelmöityshoitoja saavia eri sukupuolta olevia pareja ja naispareja ei kohdeltaisi yhdenvertaisesti, koska ehdotuksella ei annettaisi vastaavaa valinnanmahdollisuutta naisen ja miehen muodostamille pareille.

Hallituksen esityksen säätämisjärjestysperustelujen mukaan ehdotuksella muun muassa mahdollistettaisiin niin sanotut apilaperheet, joissa nais- ja miespari saavat yhdessä lapsia, joiden vanhemmuus vahvistetaan ristikkäin parien kesken. Kullakin lapsella voisi kuitenkin olla vain kaksi vanhempaa. Kuten säätämisjärjestysperusteluista käy niin ikään ilmi, nais-miesparin yhdessä saaman hedelmöityshoidon jälkeen syntyneen lapsen toiseksi vanhemmaksi vahvistetaan aina joko aviomies avioliittoon perustuvan isyysolettaman perusteella tai hedelmöityshoitoon suostumuksensa antanut mies hoitosuostumuksen perusteella. Siittiöiden luovuttajaa ei voida pelkän luovuttaja-asemansa perusteella vahvistaa nais-miesparin hedelmöityshoidon tuloksena syntyneen lapsen toiseksi vanhemmaksi. On vaikea nähdä perustetta miksi hedelmöityshoitoa yhdessä saaneen mies-naisparin lapsen toiseksi vanhemmaksi tulisi voida vahvistaa siittiöt luovuttanut toinen mies. Mies-naisparin valinnanvapaudella ei ymmärtääkseni edistettäisi sukupuolten, eri tavoin sukupuolisesti suuntautuneiden tai erilaisen

perhemuodon valinneiden yhdenvertaisuutta. On myös otettava huomioon, että yhteisellä hedelmöityshoidolla nimenomaan tavoitellaan – ehkä joitakin harvinaisia poikkeuksia lukuun ottamatta – yhteistä vanhemmuutta.

Pidän kyseenalaisena, merkitseekö hallituksen ehdotus ylipäänsä perustuslain 6.2 §:n syrjintäkieltosäännöksessä tarkoitettua eri asemaan asettamista. Jos tällainen kategorisointi kuitenkin omaksutaan, pidän selvänä, että eri asemaan asettamiselle on syrjintäkieltosäännöksessä edellytetty hyväksyttävä peruste.

Sysmässä 25.4.2022

Kaarlo Tuori